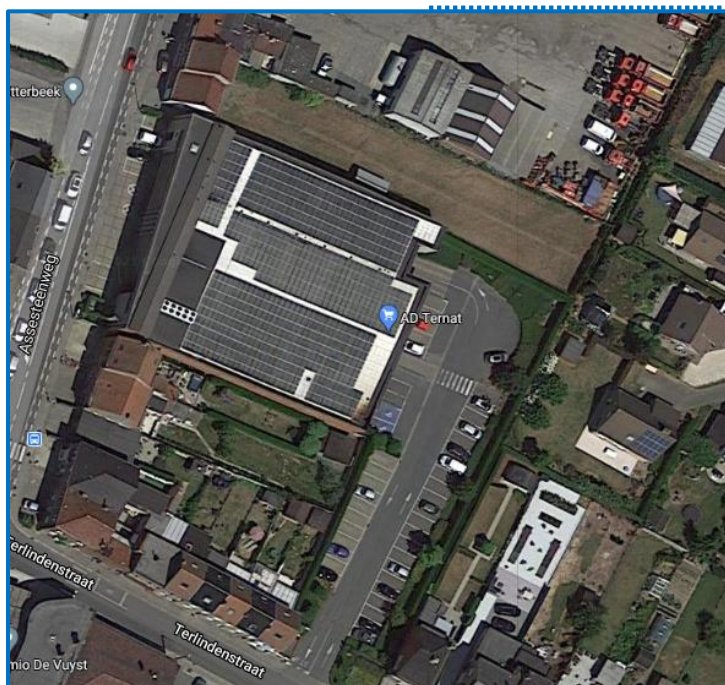

ARCHEOLOGIENOTA: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
TERNAT, TERLINDENSTRAAT

A. DEVROE & G. BERVOETS
MAART 2021

COLOFON

Project

Archeologienota – Ternat, Terlindenstraat Fase 1

Opdrachtgever

F.D.B. NV
Assesteenweg 257
1740 Ternat

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv
Langeneikenstraat 3
3582 Koersel
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2021 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

1. INHOUD

1. Inhoud	0
2. Gemotiveerd advies	1
2.1. Archeologisch potentieel.....	1
2.2. Impactbepaling (figuur 3-6 Verslag van resultaten).....	1
3. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	3
3.1 Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	3
3.1.1 Vervolgtraject: proefsleuvenonderzoek.....	3
3.1.2 Voorwaarden onderzoek.....	5
3.2 Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	6

2. GEMOTIVEERD ADVIES

2.1. ARCHEOLOGISCH POTENTIEEL

Het projectgebied is in een heuvelachtig landschap gelegen waarbij het terrein zelf op een heuvel gelegen is. Ca. 460 m ten westen stroomt de Bellebeek, op 790 m ten noorden en 500 m ten oosten de Keurebeek en op 1 km ten noorden de Steenvoortbeek. Het projectgebied ligt op 25 à 26,9 m TAW. Binnen het projectgebied komt bodemtype Aba1 en Lba1 voor. Dit zijn droge zandleem en leem bodems met textuur B horizont. Landschappelijk en bodemkundig gezien is het projectgebied gunstig gelegen, namelijk op een drogere, hoger gelegen rug met in de nabije omgeving verschillende natuurlijke waterlopen. De afstand tot de meest nabije waterloop bedraagt ca. 460 m. In functie van steentijdsites gaat men meestal uit van een afstand van ca. 250 m tot de meest nabije waterloop. Dergelijke sites worden dan ook eerder verwacht op de nog droge zones, maar dichterbij de waterlopen. Zo werden ten zuiden, meer naar de Keurebeek verschillende lithische artefacten aangetroffen. Het potentieel naar steentijdsites wordt dan ook eerder als laag beschouwd voor het projectgebied.

In de nabije omgeving werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het ontbreken van archeologische vindplaatsen is dan ook eerder te wijten aan het ontbreken van systematische onderzoek en niet zozeer aan het ontbreken van archeologische sites. Op ca. 1 km ten zuiden van het projectgebied werden verschillende vooronderzoeken uitgevoerd die vondsten en sporen uit verschillende periodes opleverden (steentijd, ijzertijd, bronstijd, Romeinse periode, late middeleeuwen). Landschappelijk is deze locatie nog iets beter gelegen, namelijk nog iets hoger en meer nabij de waterloop, maar bodemkundig gaat het hier ook deels om een droge leembodem. Sporen uit oudere periodes kunnen hier dan ook verwacht worden. Reeds vanaf de 18de eeuw staat reeds bewoning afgebeeld aan de steenweg. Dergelijke hoeves gaan soms terug op oudere bewoning en gebouwplattegronden uit de late middeleeuwen of ouder kunnen dan ook verwacht worden.

Met uitzondering van de huidige winkelruimte, die onderkelderd is, is de impact van de huidige bebouwing niet bekend. Vermoedelijk gaan woningen met nrs. 251 t/m 255 terug op een oude historische langgevelhoeve (zie infra). Op basis van het bureauonderzoek zijn er geen aanwijzingen dat ten oosten van woning nr. 255 (perceel 277T) de ondergrond verstoord is ter hoogte van de tuinzone. De kleine bijgebouwen ten oosten van huisnrs. 251 en 253 zullen waarschijnlijk een beperkte impact op het de bodem hebben gehad. Mogelijk gaat het hier om zwak gefundeerde constructies. Het is vooralsnog onduidelijk in welke mate de aanleg van de verharding en bedrijfsgebouwen (achterliggende loodsen) op perceel 277S en 280P de bodem verstoord hebben.

Huisnr. 261 ten zuiden van de huidige winkel is gebouwd in het midden van de 20ste. De funderingen, eventuele aanwezige kelder(s) en nutsvoorzieningen zullen het archeologisch niveau wel verstoord hebben. Er zijn geen aanwijzingen dat de ondergrond verstoord is ten oosten van deze woning (perceel 276D3).

2.2. IMPACTBEPALING (FIGUUR 3-6 VERSLAG VAN RESULTATEN)

De geplande werken kunnen als volgt worden beschreven: afbraak van bestaande bebouwing, uitbreiding van bestaande bebouwing en verhardingen, bouw van nieuwbouw met ondergrondse kelder/parking.

De afbraak van de bestaande bebouwing en verharding vindt plaats op percelen 277T, 276D3, 277S en 280P. Hier worden de woningen, tuinberging, bedrijfsgebouwen, loodsen en verhardingen opgebroken. Op deze manier wordt ruimte gecreëerd voor de te realiseren nieuwbouw. Voor de afbraak van de verharding en gebouwen van De Vits (percelen 277S en 280P) is reeds een aparte sloopvergunning verkregen.

Ten oosten van de huidige winkel op perceel 276L3 wordt een verbouwing met een oppervlakte van ca. 177 m² voorzien. Ten noorden en ten zuiden van deze winkel op percelen 277T en 276D3 worden twee uitbreidingen gepland van ca. 759 m² en 400 m². In de drie gevallen wordt de bebouwing volledig onderkelderd. De kelder bestaat voor het grootste deel uit een ondergrondse parkeergarage. In de westelijke zijde van de kelder wordt ruimte voorzien voor een magazijn en twee goederenliften, in het zuiden is er een plaats voor de verpakking van de beenhouwerij en een Z-bin met een capaciteit van 5.000 liter, in de oostelijke zijde wordt er een nieuwe helling gebouwd met een hellingsgraad van maximaal 14,8%, een berging, twee liften en een winkelkarrenstalling, in het noorden is er ruimte voorzien voor nog een uitbreiding van de personeelsparkeergarage, een waterreservoir en een pompploaak voor de sprinklerinstallatie en een pompput.

Tenslotte wordt de huidige bovengrondse parking in het oosten van het projectgebied uitgebreid naar het noorden (ter hoogte van percelen 277S en 280P). De verharde parking ten oosten van de bestaande winkel wordt heringericht. Het uiterste zuidelijke deel ervan blijft volledig behouden.

Op basis van de huidige gegevens wordt er verder archeologisch onderzoek aanbevolen in de noordelijk zone van het projectgebied. Deze zone bezit nog archeologische potentie voor het treffen van een archeologische vindplaats. Dit deel van het plangebied, wat overeenkomt met ca. 3800 m², zal nog verder onderzocht moeten worden d.m.v. een proefsleuvenonderzoek.

Voor de werken ten zuiden en ten oosten van de huidige winkel wordt geen verder onderzoek aanbevolen. Hoewel mogelijk onverstoord, is de onbebouwde zone ten zuiden van de huidige winkel te smal (< 8 m breed) om archeologisch onderzoek te rechtvaardigen. De verbouwingen aan de oostelijke zijde van de huidige winkel zijn beperkt en situeren zich grotendeels ter hoogte van eerdere bodemingrepen waardoor bijkomend onderzoek een zeer laag potentieel op kenniswinst biedt.

3. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

3.1 ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Een landschappelijk bodemonderzoek is, gezien de lage potentie voor het treffen van een steentijdartefactensite, niet van toepassing. De opbouw van de bodem kan ook bestudeerd worden tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Geofysisch onderzoek kan nuttig zijn op zeer grote terreinen waar grote structuren zoals brede grachten, wallen en stenen constructies verwacht worden. Aangezien de verwachting van type sporen momenteel ongekend is, kan het zijn dat het onderzoek weinig oplevert. Bovendien kan bij dit type vooronderzoek de afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden en dienen er bijkomend proefsleuven aangelegd te worden. Op basis van de kosten-batenanalyse wordt dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd worden. Dit is hier niet het geval en bovendien niet mogelijk. Dit onderzoek wordt dan ook niet voorgesteld.

Omdat er gezien de landschappelijke ligging en de beperkte verstoring van de bodem mogelijk archeologische resten verwacht kunnen worden in het noordelijke deel, is hier verder onderzoek aangewezen, en dit in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

3.1.1 VERVOLGTRAJECT: PROEFSLEUVENONDERZOEK

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein.

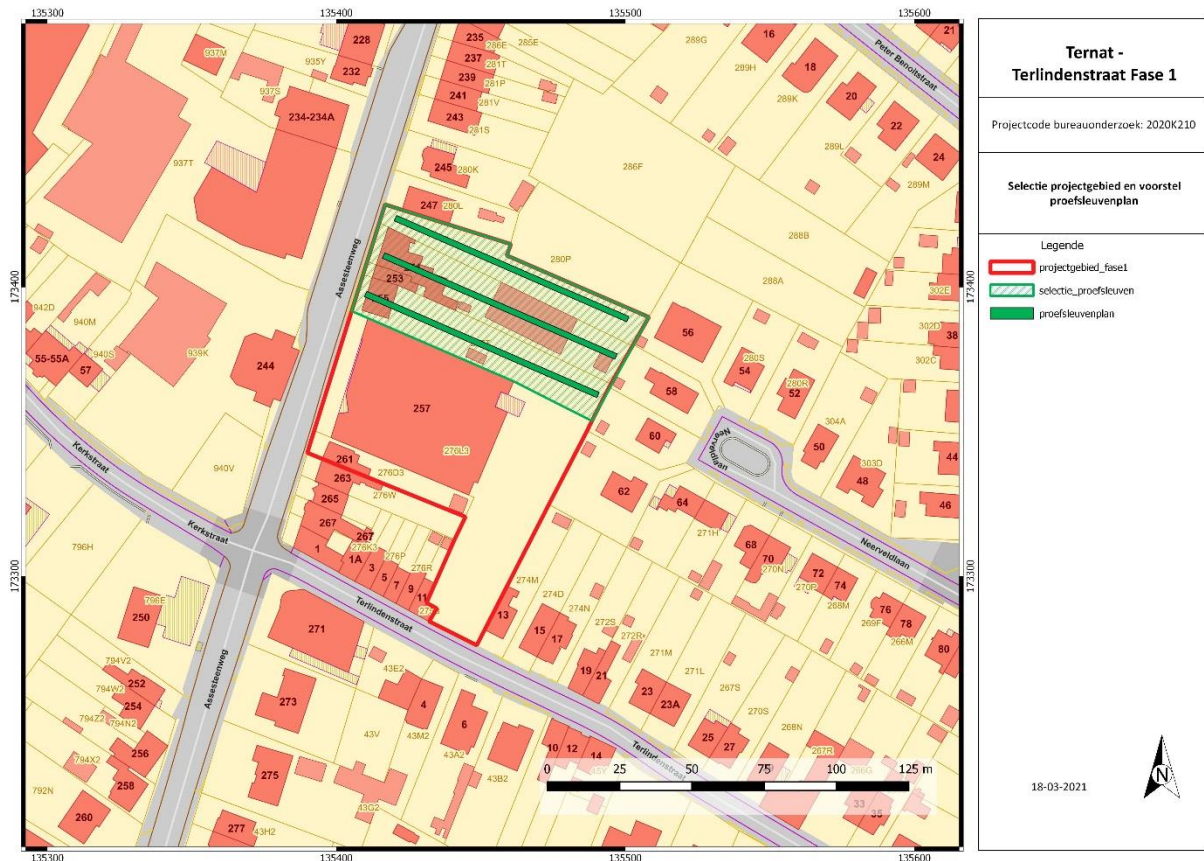
De loods en bijgebouwen mogen bovengronds gesloopt worden maar indien er funderingen zijn die dieper in de grond zitten, mogen deze niet verwijderd worden voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek moet het terrein vrij worden gemaakt van bebouwing en oppervlakkig puin, zodat de sleuven zonder hinder gegraven kunnen worden.

Tijdens het onderzoek dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie? Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren? Zijn er indicaties voor de inrichting van een erf/nederzetting?

- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

Figuur 1: Voorstel proefsleuvenonderzoek.

Werkputtenplan

Het totale plangebied is ca. 3800 m² groot. Dit betekent dat, rekening houdend met de dekkingsgraad van 12,5 % die door de Code van Goede Praktijk is voorgeschreven, er ongeveer 475 m² onderzocht moet worden. Hiervan bedraagt 380 m² proefsleuf (10 %). Aanvullend dienen nog bijkomende kijkputten of volgsleuven aangelegd worden (2,5 %).

Het indicatieve puttenplan voor het proefsleuvenonderzoek is weergegeven in figuur 1. De sleuven kunnen nog aangepast worden als de situatie daarom vraagt. De proefsleuven zijn zodanig verspreid over het te ontwikkelen gebied dat op een efficiënte manier inzicht verkregen kan worden in de aan- of afwezigheid van archeologische sporen en vondsten en er voldoende ruimte is om eventuele volgsleuven of kijkputten aan te leggen. In de nieuwe oprit zijn geen sleuven gepland aangezien dit lijntraject zeer smal is en dit weinig resultaten zal opleveren.

De 3 proefsleuven zijn 2 m breed, tenzij lokaal een verbreding nodig is om sporen beter te kunnen interpreteren, in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Deze sleuven geven inzicht in de bodemopbouw, maar geven ook een goed inzicht in de mogelijke archeologische resten die in het plangebied zouden kunnen zijn.

De lengte van de sleuven kan tijdens het veldwerk worden aangepast omwille van de lokale situatie op het terrein. Hierbij zal ten allen tijde worden geprobeerd zoveel mogelijk van het geplande oppervlak open te leggen en slechts indien noodzakelijk zal naar een alternatieve oplossing gezocht worden.

De onderlinge afstand tussen de proefsleuven bedraagt 15 m. De positie van de proefsleuven, zoals op figuur 1 is aangegeven, is indicatief. Het is toegestaan de exacte positie van de proefsleuven te wijzigen om praktische redenen of indien blijkt dat er zich, tegen de huidige verwachting in, toch een grote, diepgaande (recente) verstoring heeft voorgedaan op de positie van de betreffende proefsleuven. Idealiter wordt zo min mogelijk afgeweken van de voorgestelde locatie, hoewel uiteraard wel – indien nodig – uitbreidingen, proefputten en/of volgsleuven aangelegd kunnen worden om de resten op een gedegen manier te kunnen registreren en waarderen, de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en de onderzoeksdoelen te bereiken.

Uitvoering van het veldwerk

Het proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (paragraaf 8.6.1.2 t/m 8.6.1.9, waarin de verschillende onderdelen van het opgraven en registreren van de archeologische waarden beschreven staan). Er wordt uitgegaan van een site zonder complexe verticale stratigrafie en de richtlijnen, die in paragraaf 8.6.2 van de Code van Goede Praktijk geformuleerd zijn, zullen worden gevolgd.

Het aanleggen van het vlak geschiedt met behulp van een graafmachine op rupsbanden met vlakke (gladde) graafbak; er mag geen gebruik worden gemaakt van een getande bak. Tijdens het afgraven van de grond wordt deze onderzocht met behulp van een metaaldetector.

Vondsten die uit sporen afkomstig zijn, worden toegekend aan dit spoor. Losse vondsten (vondsten uit bodemlagen) worden verzameld in vakken van 2 x 5 m. Hierdoor kan later eventueel een overzicht gegenereerd worden van vondstconcentraties.

Als er graven worden aangetroffen, dienen deze te worden behandeld volgens de Code van Goede Praktijk. Bij het aantreffen van losse lithische artefacten worden deze digitaal geregistreerd (X-, Y- en Z-coördinaten).

Per proefsleuf wordt minstens één bodemprofiel aangelegd. Indien de lokale situatie hiertoe aanleiding geeft, zullen meer profielen gemaakt worden om de bodemopbouw goed te kunnen begrijpen. De bodemprofielen worden geïnterpreteerd door een bodemkundige of assistent-bodemkundige, in samenspraak met de veldwerkleider.

Het doel van het vooronderzoek is na te gaan of er zich archeologische relictten in de bodem van het te ontwikkelen gebied bevinden, wat de aard en datering hiervan is en wat de bewaringstoestand is. Het onderzoek is derhalve succesvol als dit achterhaald kan worden maar als ook achterhaald kan worden wat de waarde is van de eventueel aangetroffen site in het kader van kenniswinst. Hiertoe zijn de eerder genoemde onderzoeksvraagstellingen geformuleerd.

3.1.2 VOORWAARDEN ONDERZOEK

Gebouwen dienen bovengronds gesloopt te worden maar indien er kelders en funderingen onder het niveau van de vloerplaat aanwezig zijn, mogen deze niet verwijderd worden voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek.

Vooraleer het proefsleuvenonderzoek kan plaatsvinden dient het terrein bouwrijp te zijn. Dit wil zeggen dat elementen die het onderzoek belemmeren zoals woekerende begroeiing, kleine constructies, storthopen, zandbergen etc... verwijderd dienen te worden. Te verwijderen bomen

worden gekapt tot maaiveldhoogte. De stronken ervan dienen te blijven zitten voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek.

3.2 VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.